

Cd-i in de literatuurles

Menig talendocent heeft in het verleden reeds gebruik gemaakt van videobanden om de literatuurlussen te verlevendigen, soms door middel van documentaires over een literair onderwerp, soms door het laten zien van een film die op een boek gebaseerd is. Nu er op cd-i steeds meer filmtitels worden uitgebracht, behoort ook dit medium tot de mogelijkheden, met name voor de lessen Engels.

Cd-i wordt met behulp van een cd-i-speler afgespeeld op de televisie – dit in tegenstelling tot cd-rom, waarbij gebruik gemaakt wordt van de computer. Bovendien heeft cd-i het voordeel ten opzichte van cd-rom dat het systeem niet geïnstalleerd hoeft te worden. Het werkt volgens het principe 'plug 'n play', oftewel 'aansluiten en afspelen'. Ook de bediening is simpel. Iedereen kan binnen vijf minuten goed met het apparaat overweg.¹

Veel leerlingen ervaren het als prettig het verhaal van een boek ook een keer te zien, hoeveel verschillen er tussen beide versies soms ook mogen zijn. Bovendien is het klassikaal vertonen van een speelfilm vaak een goede aanzet tot discussie. Cd-i heeft als voordeel boven videoband dat bepaalde passages makkelijker opgezocht kunnen worden, waardoor veel spoelen achterwege kan blijven. Het beeld kan ook makkelijk stil worden gezet, zonder dat er hinderlijke trillingen ontstaan.

Enkele titels

Van het huidige cd-i-aanbod is *Daens*, de speelfilm naar het boek van Louis Paul Boon, zeker geschikt om te gebruiken in de Nederlandse les. Ook *Het bittere kruid*, naar het boek van Marga Minco, is inmiddels op cd-i verkrijgbaar. Voor Engels is het aanbod aanzienlijk groter. *Sliver*, naar het veelgelezen boek van Ira Levin, en *Terms of endearment*, naar het boek van Larry McMurtry, zijn reeds enige tijd op cd-i beschikbaar. Onlangs kwam bovendien *A good man in Africa* uit, gebaseerd op het boek van William Boyd, een veelgelezen item op de eindexamenlijst, zeker nadat het boek in de Blackbirds-serie is uitgebracht. De twee titels die ik echter zou willen bespreken zijn *Of mice and men*, naar het boek van John Steinbeck, en *Forrest gump*, naar het boek van Winston Groom.

Of mice and men

Het boek *Of mice and men* behoort, althans op onze school, tot de meestgelezen boeken. De bescheiden omvang en het verschijnen in de Blackbirds-serie zullen hieraan niet vreemd zijn. Bovendien zijn het thema en taalgebruik niet te hoog gegrepen voor een middelbare scholier, waardoor het boek over het algemeen met plezier gelezen wordt vanaf 4-havo. Het verhaal over de fysiek sterke, maar geestelijk achtergebleven Lenny en zijn vriend George spreekt nog altijd tot de verbeelding van veel scholieren. De verfilming van het boek is redelijk getrouw. De verschillen tussen het boek en de film zijn miniem en de sfeer van het boek is in de film goed getroffen. Bovendien komen de chronologie van boek en film redelijk overeen, waardoor het mogelijk is om een gedeelte van het boek te lezen, waarna het betreffende gedeelte als film wordt getoond. Dit kan de lessen afwisselend maken, ook al is het aan te bevelen om grote gedeeltes van het boek thuis te laten lezen.



Op cd-i bevat de film 18 gedeeltes die elk hooguit zo'n vijf minuten duren. Om gedetailleerd lezen en kijken te bevorderen is het een goed idee de leerlingen kijk- en luisteropdrachten mee te geven, zodat ze van tevoren weten op welke aspecten van het verhaal ze extra moeten letten. Aan het eind van de lessenreeks moet iedere leerling (uiteraard kan het ook in groepen gebeuren) een verslag inleveren. Dit wordt dan gekopieerd en de leerlingen hebben meteen materiaal dat ze kunnen gebruiken bij het voorberei-

den van het mondeling tentamen.

Een valkuil waar de docent moet proberen niet in te vallen, is het maken van opdrachten die louter op het boek zijn gebaseerd. De leerlingen moeten heel duidelijk het idee hebben dat het bekijken van de film een doel heeft. Het bedenken van kijkopdrachten bij de film is dan ook heel belangrijk. Het beste zijn die opdrachten, waarbij boek en film op bepaalde aspecten vergeleken moeten worden. Het vergelijken van chronologische volgorde of van omschrijvingen uit het boek met de gekozen acteurs zijn enkele voorbeelden van opdrachten waaraan gedacht kan worden.

Forrest Gump

Winston Groom heeft meerdere boeken geschreven, zoals *As summers die* en *Better times than these*. Ironisch genoeg is hij echter bekend als de schrijver van *Forrest gump*, mijns inziens een literair veel zwakker boek, maar wel een echte bestseller. Het vergelijken van film en boek levert in dit geval een enorme hoeveelheid verschillen op. Deze verschillen zijn zo groot, dat het nutteloos is om te proberen het lezen van het boek en het bekijken van de film min of meer af te wisselen. Bij *Forrest gump* is het verstandiger het boek eerst in zijn geheel te lezen, waarna de film bekeken wordt. Omdat deze film op cd-i niet in stukjes verdeeld is, gaat het opzoeken van fragmenten wat minder snel, maar door het snelle zoekstelsel wordt dat goed gecompenseerd. Misschien wel juist door het feit dat boek en film zo verschillen is het maken van een vergelijking zeer interessant. Dit kan leiden tot discussies over het verschil tussen de beide media. Zowel het boek als de film plaatsen *Forrest gump* verschillende keren in het centrum van de geschiedenis. In het boek redt Forrest het leven van Mao, in de film leert hij Elvis Presley hoe hij moet dansen. Ook hier kan groepswork heel goed werken. Het opzoeken van achtergronden over de gebeurtenissen die plaats vinden, kan een nuttige opgave zijn. Gezien de grote verschillen tussen film en boek en het wat moeilijker taalgebruik in *Forrest gump* in vergelijking tot *Of mice and men*, denk ik dat *Forrest gump* beter geschikt is voor 5-havo of 5/6-atheneum. Op deze manier kan de docent twee jaar achter elkaar een boek klassikaal lezen. Bij *Of mice and men* worden de leerlingen behoorlijk ondersteund, omdat het verhaal in boek en film vrijwel gelijk is. Bij *Forrest gump*

wordt wat meer gevraagd van leerlingen en zal ook nadenken over het verschil tussen de genres gevraagd worden.

Meningsvorming

Bij het lezen van buitenlandse literatuur is het vormen van een eigen literair oordeel voor veel leerlingen een zeer moeilijke zaak. Ik zal niet de enige docent zijn die opmerkt dat leerlingen vaak zeggen dat ze een boek waarderen 'omdat het makkelijk was'. Met andere woorden, het begrijpen van een tekst neemt een dusdanig grote plaats in in de beleving van de leerling, dat er voor waardering of waardeoordeel geen plaats meer is. Toch moet juist waardering voor literatuur één van de belangrijkste doelstellingen zijn voor de docent vreemde talen. Kennis over literatuur zal snel wegzinken wanneer de leerling niet gestimuleerd wordt om zelf te gaan lezen, ook nadat de middelbare-schoolbanken verlaten zijn. Veel docenten hebben bovendien niet altijd een betrouwbaar idee over de belangstellings sfeer van leerlingen voor literatuur, omdat zij nog uitgaan van hun eigen middelbare-schooltijd. En we mogen aannemen dat een docent Frans of Engels in de meeste gevallen een bovengemiddelde belangstelling voor het vak had, toen hij zelf nog op de middelbare school zat.

Het vergelijken van een boek en de filmversie ervan heeft als groot voordeel dat de hoge drempel die literatuur veelal voor leerlingen oproept, wat wordt verlaagd, want de film staat als genre dicht bij leerlingen dan literatuur. Het geven van kijk-, luister-, zoek- en leesopdrachten bereidt de leerling voor op het mondeling tentamen. Leerlingen die geen idee hebben van wat voor soort vragen ze kunnen verwachten tijdens een mondeling, krijgen door deze aanpak een idee waar ze op moeten letten bij het lezen van een boek en het voorbereiden van het mondeling. De docent moet ervoor waken om de film af te schilderen als een flauw aftreksel van het boek, of de film in het algemeen als een inferieur genre ten opzichte van de literatuur. Soms kan een verfilming beter zijn dan het boek zelf. Zo kan een middelmatig boek een uitstekende film opleveren. Wat mij betreft is *Forrest gump* hier een goed voorbeeld van.

Noot

Philips en het NIAM proberen overigens via het project 'School 2000' het gebruik van cd-i binnen het onderwijs te stimuleren. De in dit artikel genoemde titels zijn nog niet in hun catalogus opgenomen. Voor meer informatie: NIAM, Ilma Merx, 070-3143500.

Gerard Koster



Gerard Koster studeerde Engels aan de VU te Amsterdam en is docent Engels op het Augustinus College te Amsterdam Zuidoost, een van de proefscholen in het 'School 2000'-

project van het NIAM en Philips. Hij is auteur van een dertigtal boekjes in de AO-reeks over een aantal uiteenlopende onderwerpen. Adres: Sint Pietershalsteeg 4, 1012 GL Amsterdam.